

היום אנחנו סוגרים 'דיל' עם הקב"ה?

Category: חגים, יום כיפור

תעשו סביבכם סקר קצר ותגלו שרוב האנשים היו מעדיפים לגדול הקטנים במשפחה. הרי הקטן מקבל שלל הנחות פריווילגיות שהבן הבכור מעולם לא היה זוכה להם. גם אבות האומה הקטנים במשפחה היו מנהיגים מוצלחים יותר.

אלוקים מצפה מאיתנו להתנהגות בוגרת של בכור ולקיחת אחריות, אבל אנו מבקשים ביום כיפור שיקבל אותנו כמו שאנחנו, "כי נער ישראל", גם אם מעט מפונקים, ולא מחוייבים.

אבל, הצד השני של הדיל הוא לקבל גם את רצון ה' 'כמו שהוא'?

כולם רוצים להיות 'קטנים'?

אם זה היה תלוי בך, האם היית בוחר להיוולד כבן הבכור במשפחה או כקטן ביותר? רוב האנשים ששאלתי אותם את השאלה הזאת השיבו לי שהם היו מעדיפים להיות הילדים הצעירים ביותר במשפחה. כששאלתי אותם לסיבת הדבר, השיבו: כשנולד הילד הראשון להורים צעירים הוא נעשה למעשה 'שפן ניסיון' שלהם, הם מנסים עליו את כל התיאוריות שהם קראו בספרים על גידול ילדים?

הם הרי הולכים לגדל את הילד הכי בריא שנולד אי פעם, ולכן הם יתנו לו רק אוכל בריא. כמעט בכל משפחה יודעים לספר שהילד הראשון שלהם בשלושת השנים הראשונות לא טעם טעמה של סוכריה, נעבאך? ההורים עצמם זוללים סוכריות בתיאבון רב מאז שהם זוכרים את עצמם, אבל לילד אסור להכניס שום דבר מתוק לפה כי הוא צריך לגדול בריא? הם כבר אבודים, אבל אותו הם יגדלו לתפארת? בכל פעם לפני שהם מכניסים לו את המוצץ לפה, הם רוחצים לו את זה עם "מחטה חיידקים" שחלילה לא ידבק בנסיך שום חיידק שאינו בריא? והם מחנכים אותו לישון כל הלילה ודווקא במיטה שלו בלבד, בקיצור, מוציאים לו את הנשמה?

מלבד זאת, מהילד הגדול ישנם ציפיות גבוהות במיוחד. מצפים ממנו שהוא יהיה הילד הכי טוב והכי מוצלח של המשפחה, משום שההורים צריכים להשוויץ איתו בפני כל החברים, "הבן שלי התלמיד הכי חרוץ בכיתה, הוא פשוט גאון"?

בנוסף לזה, מעמיסים עליו את האחריות של כל המשפחה. האחים והאחיות הצעירים יותר מסתכלים עליו ובוחנים אותו ונוטלים דוגמא ממנו. הוא זה שסולל את הדרך במשפחה וכולם הולכים בעקבותיו. לכן ההורים מצפים ממנו תדיר למצוינות ותמיד מזכירים לו השכם והערב "אחים שלך מחקים אותך ואתה האחראי לזה שהם יעשו את ההחלטות הנכונות". מהיום הראשון מצפים ממנו שיוולד מבוגר, ותמיד אומרים לו: 'אתה אחראי על האחים הקטנים שלך, עליך

לדאוג שהם לא ילכו לאיבוד' וכדומה.

מהילד הקטן במשפחה לעומת זאת לא מצפים לכולם. לו מותר לעשות הכל. הוא ישן בלילה במטה ביחד עם ההורים, הוא אוכל ממתקים ככל העולה על רוחו, הוא הולך לבלות עם החברים מתי שהוא רוצה וחוזר הביתה מתי שמתחשק לו. להורים אין כבר כוחות לריב אתו ולכן הם מוותרים לו על הכול. כל החלומות והאידיאלוגיות שהם יגדלו את הילד הכי בריא והכי מוכשר בתבל כבר פרחו להם מזמן מהראש² הם כבר מנוסים היטב ויודעים שאין מה לצפות מילדים. אין להם כבר את הצורך להתגאות בילד שלהם. בקיצור, הם הזדקנו³

לא פלא אפוא שכל אחד היה רוצה להיוולד הילד הכי צעיר במשפחה, מה שנקרא בידיש 'מזיניק'.

מסע בעקבות מנהיגים צעירים

גם כשאנחנו מסתכלים בתורה מי הצליח בחיים שלו יותר, הבן הגדול או הבן הקטן, אנחנו מגלים שהקטנים הצליחו הרבה יותר מאשר הגדולים; קחו לדוגמא את אברהם אבינו לו היו שתי בנים: ישמעאל ויצחק. ישמעאל יצא 'פרא אדם' שנזרק מהבית ואילו מיצחק התחיל העם היהודי.

בדור הבא אחריו: יעקב ועשיו. עשיו היה הבכור ויעקב הצעיר. עשיו הבכור יצא לתרבות רעה ויעקב הקטן קיבל לבסוף את כל הברכות מפי יצחק אביו, והביא כבוד גדול למשפחה.

גם אצל הבנות אנו רואים כך: לאה ורחל⁴ לאה הייתה הגדולה ורחל הקטנה, אבל יעקב אהב יותר את רחל. בדור לאחר מכן היו ליעקב 12 בנים ובת. ראובן היה הבכור, אבל דווקא יוסף "בן הזקונים" זכה לאהבתו הגדולה של אביו יותר מכל אחיו, והוא קיבל בשל כך מאביו את כתונת הפסים והפך בסופו של דבר למושל מצרים.

בדור הבא: ליוסף היו שני בנים, מנשה ואפרים. וכשהם הגיעו לקבל את הברכות מאת הסבא יעקב בטרם מותו, כולנו מכירים את הסיפור, כיצד יעקב שיכל את ידיו ושם את יד ימינו על ראש אפרים הצעיר ודווקא הוא זכה לברכות החשובות.

וכך בהמשך ההיסטוריה. מסופר בנביאים, שה' אמר לשמואל הנביא שילך למשפחתו של ישי לבית לחם כי שם נמצא האיש שאותו ה' בחר למלך. שמואל מגיע לבית לחם לביתו של ישי שערך לכבודו סעודה גדולה, אבל שמואל אומר שקודם הוא צריך לעשות את שליחותו למצוא את האדם שהקב"ה רוצה לבחור למלך.

ישי קורא לבניו שכל אחד מהם היה מיוחד ביותר, הילדים המצטיינים ביותר בבית הספר. כולם סיימו את הקולג' והם גם נראים טוב גבוהים וחסונים, טובים בספורט גם כן, בקיצור: מנהיגים מלידה. הראשון בא לפני שמואל ושמואל חושב בליבו, הנה זה בוודאי ראוי ומתאים להיות מלך, אבל ה' לא אומר לו כלום. הוא לא האדם הנכון. ואז ישי קורא לבן השני, וכלום. לשמואל אין

'השראה' מלמעלה. וכך קורה גם עם הבן השלישי, הרביעי וכו', כל השבעה בנים [2] ומאומה לא קורה, הקב"ה לא שולח לו שום מסר.

ואז שמואל פונה לישי ושואל "התמו הנערים"? [2] האם אין לך ילדים נוספים? וישי משיב: כן, יש לי עוד בן אחד, הקטן ביותר, והוא רועה את הצאן בשדה. שמואל שולח לקרוא לו ודווקא הבן הקטן הזה של המשפחה, אדמוני ויפה עיניים, דוד, בו בחר הקב"ה למלך והוא הפך למלך היהודי החשוב והמפורסם ביותר עד עצם היום הזה (שמואל א פרק ט"ז).

נו, כנראה שכדאי להיוולד הצעירים במשפחה.

דיאלוג של יום כיפור

אבל כאן אנחנו מגיעים לבעיה מסוימת: בתורה אנחנו קוראים שהקב"ה קורא לעם ישראל "בני בכורי ישראל", אנו נקראים בנו הבכור של הקב"ה. כלומר, שה' מצפה מאיתנו את כל הציפיות שכל ההורים מצפים מבנם בכורם, שהוא יולד מבוגר, שלא יעשה בושות, ושיהיה דוגמא לכל הילדים הבאים, שנהיה 'אור לגויים', שניקח אחריות על כל מעשינו. בקיצור אנחנו בצרות [2]

אנחנו לעומת זאת רוצים להיות הילד הכי קטן, המפונק, שמקבלים אותו ללא תנאים, לא מצפים ממנו לכולם ותמיד אוהבים אותו, לא משנה מה הוא יעשה. גם את זה אנחנו מוצאים בנביאים. הנביא (הושע יא, א) אומר "כי נער ישראל ואוהבהו" [2] הקב"ה מתייחס לעם ישראל כמו אל 'נער', ילד קטן. וזה כמו שהבעש"ט אומר שהקב"ה אוהב יהודי כמו ילד שנולד להורים זקנים אחרי שלא זכו לפרי בטן במשך שנים ארוכות. כלומר, הקב"ה יכול להסתכל עלינו כעל בן בכור עם ציפיות גבוהות כפי שמצפים מבן כזה, או שהוא יכול להתייחס אלינו כמו ילד הכי קטן.

זה למעשה מה שקורה ביום כיפור. אנו באים לבית הכנסת ומנהלים דיאלוג עם הקב"ה. הוא אומר לנו "בני בכורי ישראל" אני מצפה שתיקחו אחריות על מעשיכם ותנהגו בהתאם.

ואנו אומרים לו "נער ישראל", רצוננו שתתייחס אלינו כמו אל הילד הכי קטן שלא מפתחים כלפיו ציפיות כלשהם ומקבלים אותו כמות שהוא. לא רוצים להתבגר, רוצים להישאר ילדים קטנים.

כולנו מכירים את המושג "מדה כנגד מדה" [2] כמו שאתה מתנהג עם הקב"ה כך הוא מתנהג אליך. ובלשון הקבלה והחסידות: "ה' צלך" [2] הקב"ה הוא המראה שלך שבו משתקפת ההנהגה שלך עצמך. הקב"ה מחזיר לך בדיוק באותה מידה שאתה מתנהג אליו. לכן אם אנחנו מעוניינים שהקב"ה יקבל אותנו כפי שאנחנו ולא יצפה מאתנו לכולם, גם אנו צריכים לקבל אותו כמו שהוא.

מה הפירוש והמשמעות בזה?

בדרך כלל כאשר אומרים לבן אדם שצריך לקיים מצווה מסוימת הוא מתחיל מיד לעשות "פרצופים": איפה זה כתוב, מה ההיגיון בזה וכו' וכו'. למשל, מצוות כשרות. יש אנשים שטוענים

שלפני אלפי שנים לא ידעו את חוקי ההיגיינה וחשיבות הניקיון של האוכל ואז אכן היו צריכים לשמור כשרות, אבל היום בעולם המודרני שלנו אין צורך בזה, וכך גם לגבי מצוות אחרות שהן כבר לא אקטואליות, כביכול.

צריך לזכור דבר אחד: אם אתה רוצה שהקב"ה יקבל אותך כמו שאתה, אתה צריך בד בבד לקבל אותו כמו שהוא ללא שאלות וללא ויכוחים. כן רלוונטי לא רלוונטי ☞ ה' רוצה, צריך לעשות!

כך גם לגבי כל השאלות כגון היכן היה אלוקים בשואה וכל שאר ההתפלספויות שיש לאנשים עם הקב"ה. אם אתה שואל שאלות של 'חכם' ומבוגר אזי הקב"ה מתייחס אליך בתמורה כאל מבוגר ומצפה ממך להתנהגות בהתאם, אבל אם אתה מאמין בו באמונה שלימה ותמימה כמו ילד "אני מתפלל לדעת זה התינוק" ☞ אז הקב"ה מתייחס אליך ככזה.

היום אנחנו באים לבית הכנסת ועושים 'דיל' עם הקב"ה: אנחנו נקבל אותך כמו שאתה ואתה תקבל אותנו בתמורה כמו שאנחנו ☞